

Слободан Селинић, Душан Бајагић,
Југославија и свет 1945–1950. Хронологија,
Институт за новију историју Србије, Београд, 2010, 483 стр.

Недовољна истраженост у српској историографији улоге југословенске државе у Хладном рату, његовом току и мноштву процеса које је покренуо, последица које је за собом оставио пошто се завршио, а које се и данас, 2011, осећају, подстакла је групу историчара истраживача окупљених око Катедре за историју Југославије Филозофског факултета у Београду да почетком 2003. започну систематско проучавање овог важног историјског процеса, посебно са југословенске тачке гледишта. Према саопштењу аутора Слободана Селинића и Душана Бајагића, хронологија коју читаоци имају пред собом део је резултата до којег су дошли у проучавању поменутог историографског проблема. Пре њих овом проблематиком најопширније су се бавили Дарко Бакић, Бранко Петрановић, Јадранка Јовановић и Драган Богетић.

Оба аутора раде као истраживачи у Институту за Новију историју Србије у Београду. Слободан Селинић бави се проучавањем друштва социјалистичке Југославије и југословенско-чехословачким односима после Другог светског рата. Његов колега Душан Бајагић проучава јавну управу у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца/Југославији, као и положај Југославије у међународним односима XX века, с посебним освртом на њену улогу и место у Подунављу и на Балкану у време Хладног рата.

Аутори су хронологију написали на основу извора нађених у Архиву Југославије, Дипломатском архиву министарства спољних послова Србије, Архиву Јосипа Броза Тита, као и проучавањем листова „Политика“, „Борба“ и „Службени лист Југославије“ за дати период југословенске историје. Оно што нису нашли у архивима и штампани аутори су допунили литературом, домаћом и страном – словенске и западне провенијенције, најпре се користећи хронологијама попут: Хронологија револуционарне делатности Јосипа Броза Тита, Хронологија радничког покрета и СКЈ 1919–1979 (1980), Модерна српска држава 1804–2004, хронологија (2004). У изради дела од велике помоћи били су им радови Дарка Бекића, Бранка Петрановића и Јадранке Јовановић, научника који су били отишли најдетаљније у проучавању улоге Југославије у свету у назначеном периоду. Истраживачи су били у прилици да виде документа којих данас у домаћим архивима нема, или су заштићени као поверљиви.

Хронологија се састоји из предговора аутора, списка скраћеница, основног текста подељеног у шест поглавља по хронолошком принципу, списка извора и литературе. Прво (1944–1945), друго (1946), треће (1947), четврто (1948) и шесто поглавље (1950) обрадио је Слободан Селинић, док је пето поглавље (1949) обрадио Душан Бајагић. Рад је сачињен од 4.000 јединица представљених датумом, насловом и описом, за који су се аутори трудили „да буде што краћи и јаснији и да садржи само најнеопходније податке“. Тако су за 30. XI 1944. навели Де Голову посету Стаљинграду и нагласили да га је „примио председник градског совјета. Говорио је о херојском Стаљинграду и уједињеним савезницима“. Уколико су догађаји били од веће важности и утицаја на историјске процесе, аутори су их оп-

ширније наводили и објашњавали – на пример Кримска конференција од 4. до 11. фебруара 1945. Ипак, ни у оваквим случајевима хронолошке одреднице углавном не премашују једну страну. За догађаје који из разних разлога још нису прецизно датирани ни у светској историографији, аутори су оквирно наводили датум – случај са настанком Труманових дванаест тачака о начелима спољне политике САД октобра 1945. Поједини, мање важни догађаји само су укратко забележени, без опширнијег описа.

Поред политичких, аутори су у хронологију унели и културна и економска дешавања у свету и Југославији. Тако су, између осталог, на нешто више од пола стране забележили и прославу 600 година постојања Карловог универзитета у Прагу од 4. до 10. априла 1948, и указали на истакнуто учешће југословенских културних посленика у одржавању ове знамените прославе у тадашњој Чехословачкој.

Југославија се у року од пет година од стаљинистичке државе у настајању крајем 1944. преобратила у једног од главних критичара совјетског модела комунизма и потражила сопствени пут у социјализам. Написана читко и јасно, хронологија пружа историчарима и широј културној јавности основна обавештења о једном од најбурнијих и веома важних периода у историји друге, социјалистичке Југославије.

Александар ЛУКИЋ

**Драгомир Бонџић,
Универзитет у социјализму:
високо школство у Србији 1950–1960,
Београд, 2010, стр. 550.**

Др Драгомир Бонџић, научни сарадник Института за савремену историју, посветио је свој досадашњи научни опус готово у потпуности високом школству, науци, Београдском универзитету, просвети и школству уопште. Књига која је пред нама његова је до сада најпотпунија обрада ових тема. Настала је као резултат вишегодишњег марљивог и систематског истраживања, проучавања обиља извора (више од 40 архивских фондова, седамдесетак наслова објављених извора, више од 40 наслова штампе и периодике) и стручне литературе (око 200 монографија, брошура и чланака).

Кроз увод и десет глава аутор нас упознаје са историјом високог школства у Србији од краја Другог светског рата до почетка шездесетих година 20. века. Једна за другим ређају се велике истраживачке целине и области: самоуправљање на Универзитету, реформа и деметрополизација високог школства педесетих, однос науке и идеологије, југословенска сарадња, наставници, асистенти и студенти. Мада издељена у десет глава, структуру књиге представљају две велике целине: у првом делу су обрађени процеси, установе и политика државе према високом школству, а у другој људи који су чинили високо школство (наставно особље и студенти).

У уводном делу аутор је у кратким цртама, али прегледно и сликовито, представио развој високог школства у првим послератним годинама и друштвене